

Dr hab. Jarosław Kilian , Profesor AT

Recenzja w przewodzie habilitacyjnym Dr Arkadiusza Klucznika

Na podstawie dokumentacji:

- Autoreferatu,
- spisu najważniejszych osiągnięć,
- wyboru recenzji,
- zapisu DVD przedstawienia *Latający kufer* zrealizowanego w Teatrze Andersena w Lublinie.

Autoreferat

Dr Arkadiusz Klucznik jest absolwentem Wydziału Lalkarskiego PWST we Wrocławiu oraz reżyserii Wydziału Sztuki Lalkarskiej w Białymstoku. Odebrał również szerokie wykształcenie w zakresie handlu zagranicznego i zarządzania kulturą. Studiował *marketing w kulturze* w Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.

Droga zawodowa dr Arkadiusza Klucznika prowadziła przez wszystkie szczeble „wtajemniczeń”. Pracował jako aktor, asystent reżysera, reżyser, reżyser światła, jako dyrektor kierował teatrami lalek w ważnych ośrodkach – Będzinie i Lublinie.

W autoreferacie habilitant przedstawia swoją drogę zawodową wskazując, że najważniejsze jego poszukiwania twórcze zmierzały w kierunku reżyserii i to pole działań teatralnych interesuje go najbardziej.

Pan Arkadiusz Klucznik przywołuje w autoreferacie czas studiów. To ważna świadomość dla nauczyciela zawodów artystycznych. Wymienia tu inspiracje płynące zarówno od kolegów studentów w którymi współpracował w zespołach takich jak *Klinika Lalek* i *Armadon* ale i od swoich ważnych nauczycieli i mistrzów: Aleksandra Maksymiaka, Krzesiławę Dubielównę, Józefa Frymeta.

W części dotyczącej działalności reżyserskiej pan dr Klucznik pisze o najważniejszych tematach swoich przedstawień. Przywołuje inspirację orientem. Zainteresowanie egzotyką wschodu była impulsem do licznych podróży pana dr Klucznika do Azji, ale i sam teatr stał się potem przyczyną wielu podróży zawodowych.

Z pośród przedstawień „orientalnych” w dorobku dr Klucznika wymienia m.in. *Baśń o pięknej Parysadzcie* z Teatru Arlekin w Łodzi (– jedną ze swoich pierwszych realizacji,) *Cesarza i słowika* wg Andersena z Teatretii Kepponen z Iisalmi w Finlandia, *Opowieści z księgi dżungli* z Teatru Groteska w Krakowie, *Podróże*

koziołka *Matółka* z Teatru Maska z Rzeszowa, czy *Dziewczynkę z pól ryżowych* z Kangasali w Finlandii.

Autor w interesujący sposób pisze o źródłach, z których czerpał orientalne pomysły.

Widać wyraźnie, że fascynacja egzotyką poparta podróżami i poszerzoną fachową wiedzą zaowocowała własnym charakterem pisma reżyserskiego i ciekawą odmianą orientalizmu w polskim teatrze lalek.

Dowodem na to jest przedstawione we wniosku dzieło wiodące z Teatru im. Andersena w Lublinie – *Latający kufer*.

W twórczości reżysera jasno zarysowuje się własna twórcza droga i indywidualny język artystyczny.

Dorobek twórczy dr Arkadiusza Klucznika jest obszerny. Wyreżyserowała od 1997 roku ponad czterdzieści dziewięć przedstawień. Zrealizował m.in. sztuki będąca klasyką teatralną dla dzieci takie jak: *O krasnoludkach i sierotce Marysi* wg. Marii Konopnickiej, (2004) *Dziadek do orzechów* wg. E.T. Hoffmana (2002), *Podróże koziołka Matółka* wg. K. Makuszyńskiego (2004), *Księżę i żebrak* wg. M. Twaina (2006), *Opowieści z księgi dżungli* wg. R. Kiplinga (2006) *Piotruś Pan* wg. J.M. Barriego. Należy dodać, że w dr Klucznik sam dokonywał również adaptacji teatralnych wielu realizowanych przez siebie sztuk.

Imponujący jest też dorobek zagraniczny dr Arkadiusza Klucznika. 11 przedstawień zrealizowanych m.in. na scenach Finlandii w Joensuu, Kangasali i Iisalmi.

Po uzyskaniu doktoratu doliczyłem się 15 realizacji reżyserskich w Polsce i 4 realizacji za granicą w Turcji Słowacji i w Finlandii.

Adaptacje Arkadiusza Klucznika realizowane są także przez innych reżyserów, co świadczy o umiejętnościach dramaturgicznym autora i zapotrzebowaniu teatru dla dzieci na „dobrze skrojone” sztuki.

Latający kufer wg. H. CH. Andersena

Przedstawienia *Latający kufer* nie widziałem w teatrze. Zapoznałem się tylko z rejestracją video.

Sztuka powstała w 2013 roku, na rok przed obchodami 600-lecia stosunków dyplomatycznych między Turcją a Polską. „Oryginał duńskiego baśniopisarza stał się doskonałym materiałem do pokazania zarówno baśniowych i magicznych wątków, tak charakterystycznych dla Andersena, jak i peregrynacji kulturowych, porównań między kulturą europejską a kulturą otomańskiej Turcji”¹.

Reżyser umiejętnie wykorzystał szkatułkowość, a raczej kufrowość opowieści Andersena. W inscenizacji Arkadiusza Klucznika z kufra latającego wyklują się jednak opowieści nie o przedmiotach codziennego użytku (jak w oryginale), ale

1 A. Klucznik, *Gwałt na Andersenie! – czyli jak to bywa z adaptacjami scenicznymi Hansa Chrystiana Andersena*, w: *Andersenowskie inspiracje w literaturze i kulturze polskiej* pod red. H. Ratusznej, M. Wiśniewskiej i V. Wróblewskiej, Toruń 2017, s.256

mądra baśń o brzydkim kaczątku, która w jasny sposób dotyczy losów głównego protagonisty o imieniu Hans i odnosi się z pewnością do biografii Hansa Chrystiana Andersena.

Lubelski *Latający kufer* zaczyna się od sceny pogrzebu ojca bohatera. Hipokryzja żałobników, potem podział majątku, roszczenia wierzycieli i wreszcie pozostawieni bohatera ze starym gratem - kufrem wydaje mi się zręczną dramaturgicznie ekspozycją.

Nakreślony zostaje punkt wyjścia. Bohater zrzędzeniem losu, jak w wielu strukturach baśniowych wezwany zostaje do podróży w poszukiwaniu własnego szczęścia.

Baśń Andersena zostaje rozbudowana o wątki z biografii Andersena (podróż do Istanbuhu).

Opowieść może być interpretowana jako historia o drodze powołania człowieka i artysty.

Przewodnikiem i mentorem Hansa jest gadający ludzkim głosem łabędź, którego bohater spotyka w podniebnej podróży kufrem.

Łabędź w inscenizacji Klucznika jest tancerzem, a jego giętka szyja to ręka, której dłoń jest dziobem.

Ten sam łabędź zjawia się na końcu przedstawienia by wskazać jeszcze raz drogę bohaterowi, przekazać mu łabędzie pióro, które posłuży do pisania baśni.

Latający kufer jest jak píše autor „największą jego realizacją teatralną inspirowaną Orientem” i wynikiem” wieloletnich kontaktów z Turcją i jej kulturą oraz studiami nad nią”.²

Do współpracy przy tworzeniu przedstawienia Arkadiusz Klucznik zaprosił jako drugą reżyserkę Ece Okay pochodzącą z Istanbuhu; z kolei asystentką reżysera w spektaklu została Sebnem Cirit, studentka filologii polskiej na uniwersytecie w Ankarze. W ten sposób z Turcją związana była nie tylko tematyka widowiska, lecz również grupa realizatorów pracujących nad przedstawieniem.

Jak píše autor m.in. starannie przestudiował instytucje haremu i obyczaju na dworze otomańskim.

Odniesienia orientalne najlepiej wychodzą w kostiumach, których autorem jest Maciej Chojnacki.

Popowe disco popularnego w Turcji piosenkarza Tarkana wydało mi się trochę zbyt hałaśliwe, ale trafnie oddaje klimat bazaru. Muszę też odnotować, że bollywoodzkiej choreografii brakowało precyzji i wdzięku.

Inne fragmenty muzyczne włącznie z cytataми z Rossiniego budują dramaturgię i nastój spektaklu.

Reżyser umiejętnie wykorzystał szkatułkowość, a raczej kufrowość opowieści Andersena. W inscenizacji Klucznika z kufra latającego wykluwa się jednak opowieść nie o przedmiotach codziennego użytku (jak w andersenowskim oryginale) ale mądra baśń o brzydkim kaczątku, która w jasny sposób dotyczy losów głównego

protagonisty o imieniu Hans i odnosi się z pewnością do biografii Hansa Chrystiana Andersena.

Perypetie brzydkiego kaczątka opowiadane są przez aktorów, których orientalne kostiumy przybrane w kolorowe pióra i upierzenie upodabniają ich do ptactwa. Dzioby i ptasie głowy w rękach aktorów zamieniają ich w indory, koguty, bazanty, kaczki, bociany i łabędzie.

Ta część przedstawienia to kulminacja i najlepszy fragment spektaklu.

Ten bardzo „lalkowy” chwyt jest ciekawą teatralną metamorfozą. Dwór sułtana zmienia się w ptaszarnię i odgrywa historię przemiany brzydkiego kaczątka w łabędzie. Historia ta opowiadana jest i reżyserowana przez Hansa, który podbija swym talentem serce tureckiej księżniczki jej sułtańskich rodziców.

„Z fantastycznymi kostiumami i bogatą warstwą muzyczną kontrastuje minimalistyczna scenografia spektaklu – jedyną jej stałą częścią jest namalowany drewniany kufer. Natomiast przestrzeń sceniczna jest obramowana białymi ruchomymi przesłonami, które mogą ukrywać jej część oraz stanowić tło dla wizualizacji. Pozostałe elementy scenografii zostają wyczarowane za pomocą projekcji, za sprawą których widzom wydaje się, że szybują między chmurami oraz podziwiają zabytki tureckiej architektury.”³

Z pośród aktorów na wyróżnienie zasługuje sprawnie i wdziękiem grający rolę Hansa –Bartosz Siwek.

Przedstawienie Arkadiusza Klucznika zachowuje klimat andersenowskich baśni.

Autor adaptacji, jak sam pisze w tekście nie dokonał „gwałtu na Andersenie”.

Rozbudował baśń i poszerzył ją o orientalne wątki.

Działalność dyrektorska

Przez 15 lat dr Arkadiusz Klucznik sprawował dyrekcję w ważnych placówkach w Polsce - w Teatrze Dzieci Zagłębia im. Jana Dormana w Będzinie i w Teatrze im Andersena w Lublinie.

To poważny staż dyrektorski.

„Zadania swoje skierował na stworzenie teatru o repertuarze eklektycznym, nie autorskim, wychodząc z założenia, że teatr, którym kieruje jest jednostką utrzymywaną z budżetu samorządu miasta, a jako taki powinien spełnić oczekiwania szerokiego grona odbiorców – widzów, szczególnie tych najmłodszych.”⁴

Udało się zaprosić dyrektorowi Klucznikowi zarówno doświadczonych realizatorów jak i debiutantów. Z teatrami, którymi kierował dr Klucznik współpracowali też artyści zagraniczni. Min. Sergiej Briżan, Mark Pitman, Ece Okay, Giedre Bazyte, Eva Farkasova, Pavel Hubicka.

³ W.Rybak *Egzotyczna podróż*, , Teatralia nr 60, 22.05.13

<http://www.teatralia.com.pl/egzotyczna-podroz-latajacy-kufer/>

⁴ Autoreferat, str. 12

Jako dyrektor pan dr Klucznik wykazał się umiejętnościami organizacyjnymi w prowadzeniu teatru. Placówka, którą z sukcesem kierował w Lublinie znalazła poważne miejsce na mapie teatralnej miasta i cieszyła się uznaniem widzów.

Działalność pedagogiczna

Cechą wyróżniającą przedstawień Arkadiusza Kluczniaka jest solidna praca z lalką i maską. Reżyser kładąca tak ważny nacisk na ten aspekt roboty teatralnej musi być obdarzony talentem pedagogicznym.

Z PWST we Wrocławiu związany był w latach 1998 – 2009 i ponownie od 2013 roku. W *Autoreferacie* dr Klucznik przekonująco pisze o swoim systemie pracy ze studentami nad *Małymi formami teatralnymi* i *Kompozycją spektaklu dla dzieci*. Ważnym aspektem wydaje mi się opisana przez dr Kluczniaka dwuetapowość tej pracy – przygotowanie teoretyczne (scenariusz, kształt plastyczny i muzyczny, przygotowanie egzemplarza reżyserskiego) i praktyczną pracą nad inscenizacją.

Pan Dr Klucznik ma duży dorobek jako wykładowca za granicą.

Prowadził zajęcia dotyczące gry w masce m.in. w Turku Art Academy w Finlandii, w Hacettepe University i Bilkent University w Ankarze w Turcji, w Narodowej Akademii Teatralnej w Kijowie oraz na Islamic Univeristy w Sorong w Indonezji.

Konkluzja

Przyznanie panu dr Arkadiuszowi Kluczniakowi tytułu doktora habilitowanego będzie potwierdzeniem miejsca jakie reżyser zajmuje w życiu teatralnym i przyczyni się do rozwoju teatru lalkowego.

Po gruntownym zapoznaniu się z dostarczoną dokumentacją, *Autoreferatem* i po obejrzeniu przedstawienia stwierdzam, że dorobek twórczy po uzyskaniu doktoratu, oraz dzieło wiodące - przedstawienie *Latający kufer*, a także działalność pedagogiczna pana dr Arkadiusza Kluczniaka spełnia wymagania art.16 Ustawy o szkolnictwie wyższym z 2003 roku (Dz. U. z 2003 r.,nr.65, poz.595, Dz. U. z 2005 r.,nr.14, poz.1365, Dz. U z 2011 r.,nr.84, poz.455, Dz.U. z 2014, poz.1198).

Popieram starania pana doktora o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego.

Warszawa, 20.III.2018

Dr hab. Jarosław Kilian, Profesor AT

